

O'TKIR HOSHIMOVNING "IKKI ESHIK ORASI" ASARIDA URUSH MAVZUSINING YORITILISHI.

O'g'iloy Xatamova

Farg'ona davlat universiteti Ingliz tili va adabiyot fakulteti 2-kurs

Annotatsiya: Ushbu maqola O'tkir Hoshimov adabiy merosida asosiy o'rinlardan birini egallagan "Ikki eshik orasi" romani haqida. Asarda insonlar taqdiri va inson umrining murakkabligi zo'r mahorat bilan tasvirlangani, tinchlikka rahna solgan urushning qoralangani, uning g'ayriinsoniy mohiyatiga urg'u berilgani, urush voqealarining har bir ota-ona qalbini jarohatlagani, ko'ngillarga ozor yetkazgani romanning umuminsoniy pafosini tashkil etishi haqidagi fikr-mulohazalar isning mohiyatini tashkil etadi. Yozuvchi yaratgan obrazlarining mardlik, matonat, insonparvarlik va sabr-bardoshlilik fazilatlarini orqali millatning ruhiy takomilini ochishga muvaffaq bo'lgani haqida so'z yuritilgan.

Kalit so'zlar: qonli urush, individual qiyofalar, insonparvarlik, to'qqizta personaj hikoyasi, umuminsoniy pafos, Orif oqsoqol, Xusan Duma, Robiya, Ra'no, hikoyalar kompozitsiyasi, taqdirlar romani.

O'tkir Hoshimov – el ardoqlagan adib, so'z san'atkori. Adibning barcha asarlari o'zbek va va boshqa qardosh xalqlar mulkiga aylanib ketgan. "Bahor qaytmaydi", "Tushda kechgan umrlar", "Ikki eshik orasi", "Nur borki soya bor", "Dunyoning ishlari", "Ikki karra ikki – besh" kabi qissa va romanlari, yuzdan ortiq dilbar hikoyalari, komediya va fojealari xalq orasida juda mashhur bo'lib ketgan. Kitobxon sifatida men adibning "Ikki eshik orasi" romaniga to'xtalmoqchiman., "Ikki eshik orasi" — o'zbek yozuvchisi O'tkir Hoshimov qalamiga mansub roman. Asar O'tkir Hoshimov merosining asosiy o'rinlardan birini egallaydi.¹

Asarda insonlar taqdiri va inson umrining murakkabligini mahorat bilan tasvirlangan. Adib, birinchi navbatda, tinchlikka rahna solgan urushni tilga oladi. Ayniqsa, urush voqeligining har bir ota-ona qalbini jarohatlagani, ko'ngillariga ozor yetkazgani romanning umuminsoniy pafosini tashkil etadi. Adib qalamga olgan obrazlari oddiy odamlarning fazilatlarini — mardligi, matonati, vatanparvarligi va sabr-bardoshini haqida so'zlaydi. Tajribali yozuvchi roman hodisalarini teran o'rgangani uchun har bir epizod o'quvchini qalbiga jiddiy ta'sir qiladi. Asarda tasvirlangan hayot manzaralari, insonlararo munosabatlar shuningdek, yozuvchining o'ziga xos badiiy uslubi juda tabiiy hamda samimiyligi bilan ajralib turadi. Yetti qism, qirq yetti bobdan tarkib topgan roman kompozitsion qurilishi jihatidan ham o'ziga xosligi bilan ajralib turadi.² Undagi voqea-hodisalar bayonida qatnashgan to'qqizta personaj hikoyalari adib bir-biriga ustalik bilan bog'lagan.

„Ikki eshik orasi“ romanidagi Orif oqsoqol, Husan Duma, Komil tabib kabi obrazlarni yoritib bergan. Ayniqsa, Orif oqsoqol obrazi romanga ko‘rk bag‘ishlaydi. Uning insonparvarligi, odamlar orasida qozongan obro‘-e‘tibori, eng og‘ir damlarda qiyinchiliklarni yengib o‘tishga kuch topishi bilan o‘quvchi xotirasiga muhrlanadi. U donishmand, tajribali, hayotning achchiq-chuchugini tatib ko‘rgan o‘zbek qariyalariga o‘xshab har bir ishda tashabbuskorlikni o‘z qo‘liga oladi. Shu bilan birga asarda Robiya ismli ayol qahramon ham mavjud.

O‘tkir Hoshimov o‘z romani haqida va shu orqali dilidagi so‘zlarni ham aytib o‘tgan:

„Rost bilan yolg‘onning o‘rtasi — to‘rt enlik“, degan gap bor. Qiziq, nega endi oz emas, ko‘p emas, to‘rt enlik? Gap shundaki, ko‘z bilan quloqning orasi — to‘rt enlik ekan. Eshitganingga emas, ko‘rganingga ishon ... Maqsad — shu. Bu kitobdagi ko‘p odamlarni o‘zim ko‘rganman. Ko‘plari bilan gaplashganman. Ba‘zilarining o‘zi bilan, ba‘zilarining ... ruhi bilan ... Ba‘zilarini nimani gapirgan bo‘lsa, shuni qog‘ozga tushirdim. Ba‘zilarini nima gapirganini emas, nima o‘ylaganini yozishga majbur bo‘ldim.(Nachora, hamma rost gapiravermaydi. Ammo yolg‘on gapirayotgan odam ham ichida, baribir rostini o‘ylaydi.)

Xullas, bu savdolar ko‘p yillar davomida ko‘p kishilarning boshidan kechgan. Ular ustidan hukm chiqarish — sizlarga havola ... Tilimning uchida turgan yana bir andishani aytmasam bo‘lmaydi. Ehtimol, siz bu kitobda foje ko‘payibroq ketmadimikin, degan xayolga borarsiz. Nachora, avvalo hayot — nuqul bayramdan iborat emas. Urush esa o‘yin emas. Ikkinchi jahon urushi ellik million odamning uvoliga qoldi. Shundan yigirma millioni bizning odamlar edi. Eng aziz, eng asl kishilarimiz. Qolaversa, urush faqat okopdagi jangchilarni ming joniga chang solib qolmadi. Minglab chaqirim naridagi odamlarni ham sinovdan o‘tkazdi. Mushkul damlarda imonini, insonligini saqlab qolgan ota-onalarimiz, aka-opalarimizning hayoti bugungi zamonda bizga o‘rnak bo‘lsa ne ajab!

Xulosa sifatida shuni aytishim mumkinki, asarda urush va urushdan keyingi yillardagi qishloq hayoti, urushning jamiki og‘irliklarini, marhumlarini Azamat yelkasida ko‘targan, o‘zi yemay barchasini jangchilarni og‘ziga tutgan fidoyi dehqonlar jasorat madh qilingan. Nikoh kechasini ertasigayoq kuyovini jangga jo‘natib, o‘zlari kelinlik liboslarini ish kiyimiga almashtirib og‘ir va mashaqqatli mehnatlari, ota o‘rniga ketmon ko‘tarib dalaga chiqqan go‘daklar, o‘g‘li o‘rniga yer chopgan chol-u kampirlar ko‘z o‘ngingizda paydo bo‘ladi. Siz ularning ovozi eshitasiz. Ularning qaddini tik ushlab turgan kuch g‘alabaga ishonch edi. Urush yillarida chol-kampirlar ko‘zlari nigoron bo‘lib jigargo‘dshalarini tonggacha duo qilib chiqqanlari ko‘z oldingizga

keladi... Ochlik, yupunlik, ayriliqlar, erta hazon bo'lgan muhabbat alamlari, judolike, qarg'ish, yig'i, g'azab – hamma-hammasi romanda nihoyatda ishonarli tasvirlangan. Shu o'rinda ijodkorning mashhur jumlasini aytmoqchiman “Hamisha bir orzu bilan yashayman. Shunaqa kitob yozsangki, uni o'qigan kitobxon hamma narsani unutsa, asar qahramonlari hayoti bilan yashasa. Kitobni o'qib bo'lgan kuni kechasi bilan uxlolmay, to'lg'onib chiqsa. Oradan yillar o'tib asarni qo'liga qayta olganida tag'in hayajonlansa, yangi ma'nolar topsa. Eng katta orzuyim shu... ”deb yozadi sevimli adibimiz, O'zbekiston xalq yozuvchisi O'tkir Hoshimov. ⁵

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati (references)

1. Hoshimov, O'. (2013). Ikki eshik orasi. Roman.
2. Hoshimov, O'. (2009). Sakkizinchi mo'jiza. Toshkent.
3. Boltaboyev, H. (2011). El sevgan adib. Toshkent.
4. Dusenboyev, O. “Ikki eshik orasi” romani haqid.
5. Sharafiddinov, O. “Ikki eshik orasi” romani haqida
6. Ahmad, Said. “Ikki eshik orasi” romani haqida

